

Джерело: Письменний В.В. **Забезпечення прозорості, відкритості та доступності бюджету: досвід Румунії // Методологічні проблеми фінансової теорії та практики в умовах проведення системних реформ: матер. Загальноунівер. наук. конф. проф.-викл. складу, 11 квіт. 2012., м. Тернопіль. – Ч. 1. – Тернопіль: Видавн. центр «Вектор», 2012. – С. 93–96.**

Письменний В. В.

к. е. н., доцент кафедри фінансів

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ, ВІДКРИТОСТІ ТА ДОСТУПНОСТІ БЮДЖЕТУ: ДОСВІД РУМУНІЇ

Зважаючи на те, що бюджет формується за рахунок публічних ресурсів, здебільшого коштів платників податків, важливо знати, яким чином вони будуть витратитися. Однак, на різних етапах організації бюджетних відносин для пересічних громадян втрачається зв'язок між доходами, які надійшли у вигляді сплачених податків, й обсягом видатків, що спрямовуються на фінансування освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту і соціального забезпечення. Усугубляє дане явище фіскальний дисбаланс, при якому щорічне збільшення дохідної частини бюджету не впливає на забезпечення доступності суспільних послуг, підвищення ефективності управління фінансами, орієнтування розпорядників й одержувачів бюджетних коштів на досягнення кінцевих результатів.

Ця теза на сучасному етапі українського державотворення має стати лейтмотивом реформування нормативно-правового поля, позаяк визначений у Бюджетному кодексі України принцип публічності та прозорості побудови бюджетної системи передбачає тільки інформування населення з питань складання, розгляду, затвердження, виконання державного і місцевих бюджетів, а також контролю за виконанням державного та місцевих бюджетів [1]. Іншими словами, населення фактично відсторонене від бюджетного процесу, що не відображає демократичні орієнтири розвитку суспільства, тому зміст даного принципу потребує уточнення і розширення сфери його застосування. Для прикладу, в практиці зарубіжних країн основний акцент зроблено на громадському обговоренні як проекту бюджету під час затвердження, так і річного звіту про його виконання.

Відтак викликає зацікавлення стаття 9 «Принцип публічності» Закону Парламенту Румунії «Про державні фінанси», в якій зазначено про обговорення у суспільстві проекту бюджету та річного звіту про виконання, їх публікації в Офіційному віснику Румунії, розповсюдження відповідної інформації через

засоби масової інформації [2]. Аналогічні положення подані в статті 8 «Принцип відкритості та публічності» Закону Парламенту Румунії «Про місцеві фінанси», а саме: місцеві бюджети є відкритими і прозорими, що досягається за рахунок публікації в місцевих газетах, висвітлення на Інтернет-сторінках або інших засобах масової інформації органами місцевого самоврядування проекту місцевого бюджету та річного звіту про його виконання, а головне – їх обговорення серед широких верств населення [3].

Детальніше опис цього процесу викладено в статті 39 даного законодавчого акта. Отож, упродовж 15 днів після опублікування закону про державний бюджет розглядаються проекти місцевих бюджетів, а їх зміст висвітлюється у засобах масової інформації. При цьому жителі адміністративно-територіальних одиниць можуть подавати скарги на ті чи інші положення місцевих бюджетів не пізніше, ніж через 15 днів після публікації, а їх розгляд здійснюється у межах 5 днів. Як показує досвід, дискусії здебільшого точаться щодо збільшення видаткової частини бюджету на соціальні цілі та зменшення податкового навантаження на платників податків. У цілому місцеві бюджети мають бути затверджені упродовж 45 днів після публікації закону про державний бюджет в Офіційному віснику Румунії [3].

Такий механізм організації бюджетних відносин стратегічно важливий для нашої держави, тому з певними змінами та доповненнями може бути адаптований до вітчизняної практики. Позаяк залучення громадськості до бюджетного процесу, зокрема на початковій стадії, дасть змогу не тільки демократизувати інститут бюджету, а й зробити його прозорим, відкритим і доступним. Тим більше, що визначений урядом України курс до євроінтеграції та збереження національної ідентичності узгоджується з останньою тезою. Щоправда, для впровадження такого підходу необхідна політична воля до реформування нормативно-правового поля з тим, аби базові домінанти його побудови не мали рекомендаційний та декларативний характер, що певною мірою властиво Бюджетному кодексу України.

Один із напрямів забезпечення прозорості, відкритості та доступності бюджету – розвиток технології публічного доступу до бюджетної інформації. Незважаючи на те, що Бюджетним кодексом України гарантується таке право, цьому питанню необхідно приділити особливу увагу. Зокрема, відповідно до статті 28 Міністерство фінансів України щорічно здійснює оприлюднення проекту закону та закону про Державний бюджет України, матеріалів про його виконання за підсумками місяця, кварталу і року. Натомість на Верховну Раду Автономної Республіки Крим, Раду міністрів Автономної Республіки Крим,

місцеві державні адміністрації й органи місцевого самоврядування покладено обов'язок публікувати інформацію про місцеві бюджети, в тому числі відповідні рішення та звіти про виконання [1].

У цій же статті подано механізм бюджетного звітування. З одного боку, Міністерство фінансів України до 20 березня року здійснює публічне представлення звіту про виконання Державного бюджету України за попередній бюджетний період, в якому беруть участь уповноважені представники Комітету Верховної Ради України з питань бюджету і Рахункової палати. З іншого боку, головні розпорядники коштів державного бюджету до 15 березня здійснюють публічне представлення та публікацію інформації про бюджет за бюджетними програмами, бюджетні призначення щодо яких визначені їм законом про Державний бюджет України [1]. При цьому представлені матеріали за кожною бюджетною програмою повинні містити відомості про результативні показники її виконання.

З позиції імплементації у бюджетне законодавство нашої держави викликає зацікавлення стаття 7 Закону Парламенту Румунії «Про державні фінанси», у якій зазначено, що крім річного звіту про виконання державного бюджету, передбачено прийняття законодавчого акту про середньострокове бюджетне звітування [2]. На відміну від вітчизняної практики, де звітність про виконання бюджету може бути оперативною, місячною, квартальною та річною, її законодавче оформлення дає змогу контролювати державними і громадськими інститутами завершальний етап бюджетного процесу. Це робить його прозорим, доступним та відкритим, тобто таким, що відповідає демократичним орієнтирам розвитку суспільства.

Крім того, потрібно змінити підхід до подачі інформації про бюджет, поліпшити механізм її висвітлення в газетах, журналах, інформаційних буклетах, на Інтернет-сторінках тощо. Поміж використання бюджетної статистики органів державної влади й управління, реалізацію даних заходів необхідно покласти на громадські організації й залучити провідних вітчизняних учених-економістів. Це дасть змогу сформувати в суспільстві альтернативну точку зору про стан доходів та видатків бюджету і, відповідно, у максимально стислий термін вплинути на зміну курсу бюджетної політики. При цьому важливу роль повинна відігравати модернізація інституту масово-роз'яснювальної роботи, що спиратиметься на проведення різного роду «круглих столів», брифінгів та конференцій.

Література:

1. Бюджетний кодекс України № 2456-VI від 8.07.2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/print1321257822961676>. – Назва з екрана.
2. Legea nr. 500 din 13.08.2002 Finanțelor publice [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dreptonline.ro/legislatie/legea_finantelor_publice.php. – Назва з екрана.
3. Lege nr. 273 din 29.06.2006 Privind finanțele publice locale [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fonduriadministratie.ro/pictures/legea%20273.pdf>. – Назва з екрана.